

หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

3.1 ความเป็นมาของกฎหมาย

แต่เดิมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 นั้น ยังไม่เพียงพอในการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมในการซื้อสินค้าหรือรับบริการกับผู้ประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะการซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรง ซึ่งเป็นวิธีการจำหน่ายสินค้าหรือบริการที่มีลักษณะเข้าถึงตัวผู้บริโภค โดยมีผู้ขายตรงที่เรียกชื่อตามกฎหมายว่า ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงเป็นผู้นำสินค้าไปอธิบาย หรือสาธิตเกี่ยวกับสรรพคุณคุณภาพของสินค้าแก่ผู้บริโภคโดยตรงตามสถานที่อยู่อาศัยของผู้บริโภค หรือสถานที่ทำงาน หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ค้าขายตามปกติ ซึ่งวิธีการขายสินค้าในเชิงรุกเช่นนี้ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงจะมีกลยุทธ์การแนะนำสินค้า รวมทั้งอาจมีการกล่าวอ้างสรรพคุณหรือคุณภาพของสินค้าหรือบริการ ในลักษณะที่เป็นเท็จ หรือเกินความจริง หรือใช้วิธีการกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการที่จะซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งบางครั้งผู้บริโภคอาจถูกหลอกให้ซื้อสินค้าหรือบริการโดยไม่จำเป็น หรือต้องซื้อเพราะถูกแรงกดดันจากผู้ขาย

การควบคุมปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ทั้งนี้ เพราะการโฆษณาหรือชักชวนส่วนใหญ่จะทำด้วยคำพูดและรับรู้เฉพาะผู้ซื้อกับผู้ขายเท่านั้น มาตรการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็ยังไม่ครอบคลุมที่จะเอาผิดแก่ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง หรือผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงได้ นอกจากนี้ เมื่อผู้บริโภคตกลงซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรงแล้ว สัญญาซื้อขายย่อมผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญา แม้ว่าสัญญาซื้อขายจะเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ขายใช้กลยุทธ์และสร้างแรงกดดันให้แก่ผู้บริโภคในหลายรูปแบบ แต่การเลิกสัญญาก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ให้อิทธิแก่ผู้บริโภคในการคืนสินค้า ยิ่งไปกว่านั้น ผู้บริโภคจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะแชร์ลูกโซ่ หรือแผนการขายแบบปิรามิดที่แฝงเข้ามาในระบบธุรกิจขายตรง โดยสินค้าที่ผู้ประกอบการประเภทนี้ นำมาใช้ในการแอบอ้างทำธุรกิจขายตรง ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคไม่คุ้นเคย โดยผู้ประกอบการจะใช้วิธีการชักชวนให้ประชาชนมาสมัครเป็นสมาชิกและเข้าร่วมเป็นเครือข่ายและสัญญาว่าจะให้ประโยชน์ตอบแทนจากการชักจูงผู้อื่นให้เข้ามาร่วมเป็นเครือข่าย และแสดงให้เห็นให้ผู้ถูกชักจูงเห็นว่าจะได้รับเงินหรือกำไรมากกว่าประโยชน์ที่ผู้นั้นได้จ่ายไปโดยไม่คำนึงถึงรายได้จากการขายสินค้า และเมื่อผู้ประกอบการจะดมเงินทุนได้ตามที่ต้องการ

แล้ว ก็จะเลิกล้มกิจการไป ความเสียหายจะตกแก่ผู้บริโภค ซึ่งที่ผ่านมามีผู้บริโภคจำนวนมาก ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว ทำให้ภาพลักษณ์ของธุรกิจขายตรงไปในเชิงลบ และส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงที่สุจริตได้รับผลกระทบในการประกอบธุรกิจไปด้วย

ส่วนการทำธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น จะไม่มีตัวแทนขาย เพราะเป็นการขายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น การซื้อสินค้าผ่านสื่อต่างๆ เหล่านี้ ผู้บริโภคจึงไม่สามารถจับต้องสินค้าหรือเห็นเป็นรูปร่าง ลักษณะสินค้าได้อย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคในขณะนี้ ส่วนใหญ่พบว่าสินค้าที่ ผู้บริโภคสั่งซื้อ มักจะไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาผ่านสื่อต่างๆ และเมื่อผู้บริโภค ใช้สิทธิคืนสินค้าตามที่ผู้ประกอบธุรกิจให้คำรับประกันความพอใจ ก็ไม่ได้รับเงินคืนหรือได้รับ เงินคืนล่าช้าเกินควร

ปัญหาและความจำเป็นที่กล่าวมานี้ แต่เดิมยังไม่มีกฎหมายใดออกมากำกับดูแลการ ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง มีเพียงการนำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาใช้บังคับ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด และเมื่อเกิดเสียหายก็ไม่สามารถติดตามตัวผู้ประกอบธุรกิจมาลงโทษและช่วยเหลือผู้บริโภคให้ได้รับความ เป็นธรรมเท่าที่ควร ทำให้เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2538 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภคได้นำเรื่องนี้เสนอคณะอนุกรรมการฝ่ายกฎหมายพิจารณายกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการ ขายตรง ซึ่งคณะอนุกรรมการฝ่ายกฎหมายได้ประชุมพิจารณาเรื่องนี้เป็นระยะ โดยเชิญผู้แทน กรรมการค้าภายในและกรมทะเบียนการค้ามาให้ข้อคิดเห็นเป็นครั้งคราว จนถึงเดือนสิงหาคม 2541 ที่ประชุมได้มีมติมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการเป็นผู้ยกร่างพระราชบัญญัติขายตรง พ.ศ. เพื่อให้มีมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะออกมาควบคุม กำกับดูแลให้การประกอบธุรกิจ ขายตรงและตลาดแบบตรงดำเนินไปในวิธิต่างที่ถูกต้องเหมาะสมและคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับ ความเป็นธรรมมากขึ้น โดยร่างกฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติสำคัญเป็นไปตามหลักการที่ คณะอนุกรรมการฝ่ายกฎหมายกำหนดไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การขายตรง หมายถึง การขายในรูปแบบ Door to Door Sales ชั้นเดียว หรือในรูปแบบขายตรงหลายชั้น (MLM) และให้หมายความรวมถึงการขายแบบ Mail Order Tele - Marketing และการขายผ่านโทรทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต (Electronic Marketing) ด้วยการขายตรงให้ผู้กระทำได้โดยผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นนิติบุคคล เช่น บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นต้น

2. ห้ามวิธีการขายแบบปิรามิด (Pyramid Sale Scheme) ซึ่งหมายถึงการประกอบกิจกรรมทางการค้าโดยการชักชวนผู้บริโภคลให้ซื้อสินค้าหรือบริการ และสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์พิเศษแก่ผู้บริโภค ถ้าผู้บริโภชักชวนบุคคลอื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นด้วย ทั้งนี้ รายได้ส่วนใหญ่ของผู้ประกอบกิจกรรมทางการค้าดังกล่าวมาจากการหาสมาชิกเพิ่ม หรือการขายสินค้าให้สมาชิกใหม่ หรือพนักงานขายของตนเอง

3. สัญญาขายตรงมุ่งที่การซื้อขายผลิตภัณฑ์หรือบริการทั่วไป แต่ไม่หมายความรวมถึงสัญญาจะซื้อจะขายหรือซื้อที่ดิน สัญญาเช่าหรือสัญญาเช่าซื้อที่ดิน สัญญาจำนองหรือขายฝากที่ดิน สัญญาฝากเงิน สัญญาลงทุน สัญญากู้เงิน สัญญาประกันภัย หรือสัญญาอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. องค์กรของรัฐที่จะเข้ามามีบทบาทในเรื่องนี้ จะใช้วิธีการควบคุมเฉพาะการขายตรงหลายชั้น (MLM) เช่น การออกใบอนุญาต การตรวจสอบแผนการขาย การเพิกถอนเป็นต้น และการขายแบบ Mail Order Tele-Marketing และการขายผ่านโทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ต (Electronic Marketing) นั้นจะใช้วิธีการกำกับดูแล เช่น การให้รายงานเกี่ยวกับชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบธุรกิจ การสั่งระงับการประกอบธุรกิจชั่วคราวเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการประกอบกิจการ เป็นต้น

5. การกำกับดูแลตามข้อ 4 จะครอบคลุมในเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้

(5.1) กระบวนวิธีการขาย เช่น การแสดงบัตรพนักงานขาย การแสดงบัตรประจำตัวประชาชน วันและเวลาที่ประกอบธุรกิจ วิธีการเข้าไปขายในที่พักอาศัยหรือสถานที่อื่นใดของผู้บริโภค

(5.2) การโฆษณารับพนักงานขาย และการโฆษณาเกี่ยวกับการขายตรง (หลักเกณฑ์การโฆษณาและการตรวจสอบโฆษณา)

(5.3) รูปแบบของสัญญาระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับพนักงานขาย (Distributor) วิธีการทำสัญญา ข้อห้ามพนักงานขายกักตุนสินค้าที่จะใช้ขายตรง การห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและการตรวจสัญญา

(5.4) รูปแบบของสัญญาขายตรง วิธีการทำสัญญา การห้ามข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและการตรวจสัญญา

(5.5) สิทธิในการบอกเลิกสัญญาขายตรงภายในกำหนดเวลาที่เรียกว่า Cooling – off period

(5.6) การคืนสินค้า

6. องค์กรของรัฐที่จะเข้าไปควบคุมและกำกับดูแลจะอยู่ในรูปคณะกรรมการบริหาร (Regulatory Commission) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ มีกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น อธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมวิชาการเกษตร เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น และมีผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวนหนึ่งที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ โดยมีภาคเอกชนเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิรวมอยู่ด้วยและมีผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ

7. อำนาจและหน้าที่หลักของคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นไปตามมาตรฐานของ Regulatory Commission ทั่วไป ซึ่งอย่างน้อยจะมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(7.1) หน้าที่ในการออก การระงับ การเพิกถอน หรือการต่ออายุใบอนุญาตประกอบกิจการแบบขายตรงหลายชั้น (MLM)

(7.2) กำกับดูแลการขายตรงในรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ MLM ติดตามและสอดส่องพฤติกรรมในการขายตรง กระบวนการวิธีการขาย แผนการขาย การโฆษณา รวมทั้งสัญญาที่ผู้ประกอบการทำกับผู้บริโภคในการขายตรงชั้นเดียวและในการขายแบบ Mail Order Tele-Marketing หรือ Electronic Marketing

(7.3) วางระเบียบเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งผู้ที่สมัครเป็นพนักงานขายเกี่ยวกับการเสียค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมและเรื่องอื่นที่จำเป็น

(7.4) มีอำนาจเปรียบเทียบผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการขายตรง

(7.5) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร

8. การอุทธรณ์ (ให้นำพระราชบัญญัติวิธีการปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาใช้บังคับโดยอนุโลม)

9. พนักงานเจ้าหน้าที่ (มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรฐานของกฎหมายเศรษฐกิจทั่วไป)

10. บทกำหนดลงโทษสำหรับผู้ประกอบการและพนักงานขายที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ เช่น การขายตรงแบบหลายชั้น (MLM) โดยไม่ได้รับอนุญาต พนักงานขายไม่แสดงบัตรประจำตัวพนักงาน หรือไม่ส่งมอบสำเนาสัญญาขายตรงให้ผู้บริโภค หรือบริษัทเปลี่ยนแผนการตลาดสำหรับ MLM โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ เป็นต้นมา

ฝ่ายเลขานุการได้ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติขายตรง พ.ศ. เสร็จเมื่อประมาณเดือนพฤษภาคม 2542 ต่อมาเมื่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับการยกฐานะเป็นหน่วยงานเทียบเท่ากรมและมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้มอบนโยบายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จัดสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องต่อร่างพระราชบัญญัติฯนี้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง นักวิชาการ สื่อมวลชน และผู้บริโภค เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2542 ณ ดิคสันดีไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

หลังจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีคำสั่งที่ 51/2542 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2542 แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติขายตรง พ.ศ. ตามข้อสังเกตของที่ประชุมสัมมนา จนในที่สุดได้มีการตราพระราชบัญญัติขายตรง และตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ขึ้นสำเร็จ ซึ่งมีเนื้อหาสาระครอบคลุมยิ่งขึ้นทั้งเรื่องการขายตรง และตลาดแบบตรง¹ โดยกฎหมายดังกล่าวได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2545 แล้ว โดยมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ จะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2545 เป็นต้น

3.2 เจตนารมณ์ของกฎหมาย

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 คือ โดยที่การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระโดยการอธิบายหรือการสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบนอกจากนี้ ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางแสดงเจตนาตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าว นั้น ซึ่งในกรณีนี้สินค้าหรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ อีกทั้งการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็น

¹ ไพโรจน์ อัจริक्षा , กฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง , (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน , 2546) , หน้า 17-20.

เครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการขายแบบเชิงรุกดังกล่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ และก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

และในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ แต่มิได้บัญญัติไว้เป็นความผิดและไม่มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น สมควรกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษไว้สำหรับกรณีดังกล่าว เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้แก้ไขความในมาตรา 45 กำหนดให้ผู้ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามมาตรา 5 หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ซึ่งสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำ หรือความเห็น หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งอื่นใดมาเพื่อประกอบการพิจารณา ตามมาตรา 16 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3.3 หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญ 3 เรื่อง ดังนี้

3.3.1 การป้องกันการดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมาย

เนื่องจากการทำตลาดขายตรงและตลาดแบบตรงในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจดังกล่าว โดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายเพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จึงได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจ

ตลาดแบบตรงโดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น (ตามมาตรา 19) ผู้ใดฝ่าฝืนต้องรับโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท

3.3.2 กำหนดลักษณะของการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

3.3.2.1 การประกอบธุรกิจขายตรง

ในการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในปัจจุบันได้ใช้วิธีการทำตลาดในลักษณะที่เข้าถึงผู้บริโภค โดยการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่นหรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยการอธิบายหรือการสาธิตสินค้าผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง การเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้บริโภคอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบ

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจขายตรงไว้ ดังนี้

1. ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจขายตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงตามพระราชบัญญัตินี้
2. ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องดำเนินกิจการให้เป็นไปตามแผนการจ่ายผลตอบแทนของตนที่ได้ยื่นต่อนายทะเบียน

แผนการจ่ายผลตอบแทนต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) ต้องไม่กำหนดให้ผู้จำหน่ายอิสระ หรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างได้รับผลตอบแทนที่รายได้หลักมาจากการรับสมัครบุคคล หรือนำผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างอื่นเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรง
- 2) ผลตอบแทนที่เป็นรายได้หลักของผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง ขึ้นอยู่กับการขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภค รวมไปถึงการซื้อเพื่อการใช้หรือบริโภค

- 3) ต้องไม่บังคับให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้า
 - 4) ต้องไม่ชักจูงให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้าในปริมาณมากเกินไปอย่างไม่สมเหตุผล
 - 5) ต้องแสดงวิธีการคิดคำนวณการจ่ายผลตอบแทนที่ตรงต่อความเป็นจริง หรือเป็นไปได้จริงและอย่างเปิดเผยชัดเจน
 - 6) ลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด
- อนึ่ง แผนการจ่ายผลตอบแทนใดที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ให้มีผลบังคับใช้เท่าที่เป็นธรรมแก่ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง

3. ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ อันเนื่องจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงจากผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างในอัตราสูงกว่าที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

4. สัญญาระหว่างผู้จำหน่ายอิสระและผู้ประกอบธุรกิจขายตรงให้ทำเป็นหนังสือ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจ่ายผลตอบแทนตามแผนการจ่ายผลตอบแทน

2) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสมัคร ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ

3) เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะรับซื้อสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจคืนจากผู้จำหน่ายอิสระ ตลอดจนกำหนดระยะเวลาที่ผู้จำหน่ายอิสระสามารถใช้สิทธิดังกล่าว

ทั้งนี้ ความใน 1) และ 2)ให้นำมาใช้บังคับแก่ตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างด้วย

5. ในการนำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายตรงต่อผู้บริโภค ผู้จำหน่ายอิสระต้องดำเนินการตามเงื่อนไขและแผนการขายที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงกำหนด

6. เมื่อผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืนสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจที่ซื้อไปจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงซื้อคืนตามราคาจากผู้จำหน่ายอิสระได้จ่ายภายในระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืน แต่ในการใช้สิทธิคืนกรณีที่สัญญาสิ้นสุดลง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง

มีสิทธิหักค่าดำเนินการได้ไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนดและมีสิทธิหักกลบส่วนนี้
ใดๆ อันเกี่ยวกับสัญญาที่ผู้จำหน่ายอิสระต้องชำระได้

7. ในการเข้าไปติดต่อเพื่อเสนอขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภค โดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่น หรือสถานที่อื่นที่มีใช้ สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงจะต้องได้รับอนุญาต จากผู้บริโภคหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นก่อน และต้องไม่กระทำการอันเป็นรบกวนหรือ ก่อให้เกิดความรำคาญแก่บุคคลดังกล่าว ในการนี้ ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงต้องแสดง บัตรประจำตัวประชาชนและบัตรประจำตัวผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง ซึ่งออกโดย ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงด้วย

3.3.2.2 การประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

การประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสาร ข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค เช่น โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต โดยมุ่งหวังให้ผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางแสดงเจตนา ตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการดังกล่าวนั้น ในกรณีนี้สินค้า หรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับ คำกล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงไว้ดังต่อไปนี้

1. ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัตินี้
2. ข้อความในการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการ ของผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
3. ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณามาใช้บังคับแก่การสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอ ขายสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี และให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

3.3.3 การคุ้มครองผู้บริโภค

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 หมวด 3 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ในการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ต้องส่งมอบเอกสารการซื้อขายให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเอกสารดังกล่าวต้องเป็นภาษาไทย ระบุชื่อผู้ซื้อผู้ขาย วันที่ซื้อขาย วันที่ส่งมอบ และสิทธิของผู้บริโภคในการเลิกสัญญา โดยเฉพาะสิทธิเลิกสัญญาต้องกำหนดด้วยตัวอักษรที่เห็นเด่นชัดกว่าข้อความทั่วไป แต่คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเห็นว่า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองมากขึ้น อันเนื่องมาจากราคาสินค้าหรือประเภทสินค้า คณะกรรมการฯ มีอำนาจออกประกาศกำหนดรายละเอียดเอกสารการซื้อขายให้มีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ วิธีการเลิกสัญญา วิธีการคืนสินค้า การรับประกันสินค้า หรือเปลี่ยนสินค้าในกรณีความชำรุดบกพร่อง แต่ถ้าหากผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้จัดให้มีรายละเอียดในเอกสารดังกล่าวย่อมไม่มีผลผูกพันผู้บริโภค (มาตรา 30-32)

2. การซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงนั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญาได้ โดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาไปยังผู้ประกอบธุรกิจภายใน 7 วัน นับแต่ที่ได้รับสินค้าหรือบริการ แต่การใช้สิทธิเลิกสัญญานี้ไม่สามารถนำไปใช้กับสินค้าหรือบริการได้ทุกชนิด ขึ้นอยู่กับประเภทราคาหรือชนิดของสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะได้กำหนดในพระราชราชกฤษฎีกาต่อไป (มาตรา 32)

3. เมื่อผู้บริโภคใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว กฎหมายกำหนดเป็นหน้าที่ของผู้บริโภคต้องเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ (มาตรา 34)

1) ส่งคืนสินค้าไปยังผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขาย ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือส่งสินค้าไปยังผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง แล้วแต่กรณี

2) เก็บรักษาสินค้าไว้ภายในระยะเวลา 21 วัน นับแต่วันที่ใช้สิทธิเลิกสัญญา เมื่อพ้นกำหนดแล้วจะเก็บรักษาสินค้านั้นไว้หรือไม่ก็ได้ และต้องส่งคืนเมื่อผู้ประกอบธุรกิจมาขอรับคืน ณ ภูมิลำเนาของผู้บริโภค แต่ถ้าผู้ประกอบธุรกิจขอให้ผู้บริโภคส่งคืนทางไปรษณีย์ โดยเรียกเก็บเงินปลายทางในระยะเวลา 21 วัน ผู้บริโภคต้องส่งคืนตามที่ผู้ประกอบธุรกิจร้องขอและถ้าสินค้านั้นเป็นของใช้สิ้นเปลือง ผู้บริโภคมีหน้าที่คืนเฉพาะส่วนที่เหลือจากการใช้ก่อนใช้สิทธิเลิกสัญญา สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการในการคืนสินค้าและบริการเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. ถ้าเป็นความผิดของผู้บริโภคทำให้สินค้านั้นสูญหายหรือบุบสลายหรือไม่สามารถคืนสินค้าแก่ผู้ประกอบการธุรกิจได้ ผู้บริโภคต้องชดเชยค่าเสียหาย เว้นแต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการเปิดประกอบหรือผสมเพื่อใช้สินค้านั้น (มาตรา 35)

5. เมื่อผู้บริโภคได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาตามกฎหมายแล้ว ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ต้องคืนเงินเต็มจำนวนที่ผู้บริโภคจ่ายไปภายในกำหนดเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงเจตนาเลิกสัญญา แต่ถ้าไม่คืนเงินภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวจะต้องเสียเบี้ยปรับตามอัตราที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 36)

6. คำรับประกันสินค้าต้องทำเป็นภาษาไทย และระบุถึงสิทธิของผู้บริโภคในการเรียกร้องสิทธิตามคำรับประกันให้ชัดเจน (มาตรา 37)²

3.4 สารสำคัญของพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มีหลักการและสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.4.1 นิยามความหมาย

3.4.1.1 ขายตรง

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 3 ได้นิยามคำว่า “ขายตรง” ให้หมายถึง การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการนำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่นหรือสถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยผ่านตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระชั้นเดียวหรือหลายชั้น แต่ไม่รวมถึงนิติกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การ “ขายตรง” จึงเป็นการทำธุรกิจอย่างหนึ่งด้วยการทำตลาดสินค้าหรือบริการที่ผู้ดำเนินการขายตรงไม่ว่าจะเป็นผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรงหรือบุคคลซึ่ง

² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค , สคบ. กับการคุ้มครองผู้บริโภค (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค , 2549) , หน้า 28 – 29.

กระทำการขายตรงเป็นผู้นำเสนอขายสินค้าหรือบริการต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่น หรือสถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ และการเสนอขายเช่นว่านี้ให้กระทำโดยผ่านตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระชั้นเดียวหรือหลายชั้น

3.4.1.2 ตลาดแบบตรง

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 3 ได้นิยามคำว่า “ตลาดแบบตรง” หมายความว่า การทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางและมุ่งหวังให้ผู้บริโภคแต่ละรายตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ ตลาดแบบตรงนั้น

ตลาดแบบตรง จึงเป็นการทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงเสนอขายสินค้าหรือบริการของตนโดยตรงต่อผู้บริโภคซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางด้วยวิธีการเสนอผ่านสื่อโฆษณาทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาขายสินค้าหรือบริการทั่วไปทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น โดยมีเจตนาจะให้ผู้บริโภคแต่ละรายตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้เสนอขาย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความชัดเจนเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างธุรกิจขายตรงกับธุรกิจตลาดแบบตรง ผู้เขียนขอยกตารางเปรียบเทียบ ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างธุรกิจขายตรงกับธุรกิจตลาดแบบตรง

ธุรกิจขายตรง	ธุรกิจตลาดแบบตรง
<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการจัดทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของกานำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือหรือของผู้อื่น หรือสถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ 2. เสนอขายโดยผ่านตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระชั้นเดียวหรือหลายชั้น 3. ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงไม่ว่าจะเป็นผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรงเป็นผู้นำเสนอขายสินค้า หรือบริการด้วยการได้เข้าพบผู้บริโภคโดยตรงด้วยตนเอง 4. มุ่งหวังให้ผู้ซื้อตอบตกลงซื้อสินค้าหรือบริการ ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของผู้อื่นหรือสถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการจัดทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูล เพื่อเสนอขายต่อผู้บริโภค ซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทาง (ทั้งนี้ข้อความที่เสนอขายนั้นมีข้อความที่ชัดเจนแน่นอนโดยไม่ต้องมาตกลงอะไรกันอีกเป็นข้อความที่ไม่ชัดเจนแน่นอนเนื่องจากยังต้องมีการทำข้อตกลงเพิ่มเติมในรายละเอียดอีกดังนี้เป็นเพียงการขายสินค้าโดยมีการโฆษณาทั่วไป ไม่ใช่การทำธุรกิจตลาดแบบตรง) 2. เสนอขายโดยผ่านสื่อสารข้อมูลทุกสื่อ 3. ผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงมิได้เป็นผู้เข้าพบผู้บริโภคโดยตรงด้วยตนเอง แต่เป็นการนำเสนอขายโดยผ่านสื่อสารข้อมูล 4. มุ่งหวังให้ผู้บริโภคที่อยู่ห่างโดยระยะทางตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น

3.4.2 บุคคลที่เกี่ยวข้อง

3.4.2.1 ธุรกิจขายตรง

บุคคลผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจขายตรง จึงประกอบด้วย

1. ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ซึ่งในพระราชบัญญัติมิได้มีบทนิยามความหมายของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงไว้ แต่กฎหมายบัญญัติให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะต้องเป็นผู้ที่ได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงตามพระราชบัญญัตินี้
2. ตัวแทนขายตรง มาตรา 3 ให้หมายความถึง บุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงให้นำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายตรงต่อผู้บริโภค
3. ผู้จัดการอิสระ มาตรา 3 ให้หมายความถึง บุคคลที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและนำสินค้าหรือบริการดังกล่าวไปเสนอขายตรงต่อผู้บริโภค
4. ผู้บริโภค มาตรา 3 ให้หมายความถึง ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้จำหน่ายอิสระกับตัวแทนขายตรง

ผู้จำหน่ายอิสระ	ตัวแทนขายตรง
1. มิได้เป็นผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรง แต่เป็นผู้นำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง	1. เป็นผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงให้นำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายต่อผู้บริโภค
2. สินค้าหรือบริการที่นำไปเสนอขายต่อผู้บริโภคตรงนั้นเป็นของผู้จำหน่ายอิสระ เนื่องจากเป็นผู้รับโอนกรรมสิทธิ์สินค้าหรือบริการนั้นจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรง	2. สินค้าหรือบริการที่นำไปเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรงนั้นเป็นของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง
3. ได้รับคำตอบแทนตามยอดจำหน่ายสินค้าหรือบริการตามแผนการจ่ายผลตอบแทน	3. ได้รับคำตอบแทนจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงที่เป็นผู้มอบอำนาจเจ้าของสินค้าหรือบริการนั้น

3.4.2.2 ธุรกิจตลาดแบบตรง

เนื่องจากธุรกิจตลาดแบบตรง เป็นการที่ผู้ประกอบธุรกิจทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อ

ผู้บริโภค ซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทาง ด้วยวิธีการเสนอผ่านสื่อโฆษณาทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาขายสินค้าหรือบริการทั่วไปทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ มิได้มีการเสนอขาย โดยผ่านตัวแทนขายตรง หรือผู้จำหน่ายอิสระแบบธุรกิจขายตรง จึงมีบุคคลผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจตลาดแบบตรงเพียง 2 ประเภท คือ

1. ผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ซึ่งในพระราชบัญญัติมิได้มีบทนิยามความหมายของผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงไว้ แต่กฎหมายบัญญัติให้ผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงจะต้องเป็นผู้ที่ได้จดทะเบียนประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัตินี้ และ

2. ผู้บริโภค ซึ่งหมายความถึง ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ

3.4.3 การประกอบธุรกิจขายตรง

3.4.3.1 ลักษณะ

การประกอบธุรกิจขายตรง นอกจากจะต้องดำเนินธุรกิจด้วยวิธีการทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะของการนำเสนอขายต่อผู้บริโภคโดยตรง และนายทะเบียนได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว (มาตรา 20) ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจ่ายผลตอบแทนที่ได้ยื่นไว้ต่อนายทะเบียนตามมาตรา 38 ด้วย

โดยมาตรา 21 กำหนดให้ “แผนการจ่ายผลตอบแทน” ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ต้องไม่กำหนดให้ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง ได้รับผลตอบแทนที่เป็นรายได้หลักจากการรับสมัครบุคคลหรือนำผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างอื่น เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรง

(2) ผลตอบแทนที่เป็นรายได้หลักของผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง ขึ้นอยู่กับการขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภค รวมไปถึงการซื้อเพื่อการใช้หรือบริโภคเอง

(3) ต้องไม่บังคับให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้า

(4) ต้องไม่ชักจูงให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้าในปริมาณมากเกินไปอย่างไม่สมเหตุผล

(5) ต้องแสดงวิธีการคิดคำนวณการจ่ายผลตอบแทนที่ตรงต่อความเป็นจริง หรือเป็นไปได้จริงและอย่างเปิดเผยชัดเจน

(6) ลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

อย่างไรก็ตาม หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าแผนการจ่ายผลตอบแทนใดที่มีลักษณะแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในข้อ (1) ถึงข้อ (6) ให้มีผลบังคับใช้เท่าที่เป็นธรรมแก่ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง

3.4.3.2 การคุ้มครองผู้จำหน่ายอิสระ

ผู้จำหน่ายอิสระได้แก่ บุคคลที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและนำสินค้าหรือบริการดังกล่าวไปเสนอขายตรงต่อผู้บริโภค โดยที่ผู้จำหน่ายอิสระมีสิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนตามแผนการจ่ายผลตอบแทนจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรง จะต้องชำระค่าธรรมเนียมการสมัคร ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ และมีสิทธิขายคืนสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือหรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจคืนให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้จำหน่ายอิสระจึงมีมาตรการเกี่ยวกับเรื่องนี้ในด้านสัญญา โดยพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 23 กำหนดให้สัญญาระหว่างผู้จำหน่ายอิสระกับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงให้ทำเป็นหนังสือ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจ่ายผลตอบแทนตามแผนการจ่ายผลตอบแทน
2. เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสมัคร ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ
3. เงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะรับซื้อสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจคืนจากผู้จำหน่ายอิสระ ตลอดจนกำหนดระยะเวลาที่ผู้จำหน่ายอิสระสามารถใช้สิทธิดังกล่าว

ดังนั้น ในกรณีที่ผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืนสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจที่ซื้อไปจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงนั้น ผู้จำหน่าย

อิสระ ต้องใช้สิทธิภายในระยะเวลาที่มีการกำหนดไว้ในหนังสือสัญญาที่ตนทำไว้กับผู้ประกอบธุรกิจด้วย หมายความว่าถ้าผู้จัดจำหน่ายอิสระมิได้ใช้สิทธิภายในเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาที่ทำไว้กับผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะบอกปิดไม่รับคืนสินค้านั้นจากผู้จำหน่ายอิสระได้ เท่ากับผู้จำหน่ายอิสระต้องรับคืนค้านั้นไว้ขายต่อไป

และเมื่อผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืนสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจที่ซื้อไปจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงซื้อคืนตามราคาจากผู้จำหน่ายอิสระได้จ่ายภายในระยะสิบห้าวันนับแต่วันที่ผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืนแต่ในการใช้สิทธิคืน กรณีที่สัญญาระหว่างผู้จำหน่ายสินค้ากับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงสิ้นสุดลง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงมีสิทธิหักค่าดำเนินการได้ไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงประกาศกำหนดและมีสิทธิหักกลบหนี้ใดๆ อันเกี่ยวกับสัญญาดังกล่าวที่ผู้จำหน่ายอิสระจะต้องชำระได้ (มาตรา 25)

3.4.3.3 การเข้าไปเสนอขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง

ในการเข้าไปติดต่อเพื่อเสนอขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภค หรือของผู้อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ ผู้จำหน่ายอิสระ หรือตัวแทนขายตรง จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บริโภค หรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นก่อน และต้องไม่กระทำการอันเป็นการรบกวนหรือก่อให้เกิดความรำคาญแก่บุคคลดังกล่าว ในการนี้ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง ต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชนและบัตรประจำตัวผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง ซึ่งออกโดยผู้ประกอบธุรกิจขายตรงด้วย (มาตรา 26)

3.4.4 การประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

3.4.4.1 ลักษณะ

การประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงจะต้องดำเนินการด้วยวิธีการทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะที่ผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงเสนอขายสินค้าหรือบริการของตนต่อผู้บริโภค ซึ่งอยู่ห่างโดยระยะทางด้วยวิธีการเสนอผ่านทางสื่อโฆษณาทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาขายสินค้าหรือบริการทั่วไปของตนทางวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ เป็นต้น โดยมีเจตนาจะให้ผู้บริโภคแต่ละรายตอบกลับ เพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น และจะประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงได้ต่อเมื่อนาย

ทะเบียนได้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัติฯ นี้แล้ว (มาตรา 27)

3.4.4.2 การคุ้มครองด้านโฆษณาแก่ผู้ซื้อสินค้าจากตลาดแบบตรง

โดยที่การประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงเป็นการจัดทำตลาดสินค้าหรือบริการในลักษณะการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค ซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทางและมุ่งหวังให้ผู้บริโภคแต่ละรายตอบกลับเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น ดังนั้น การนำเสนอขายสินค้าหรือบริการต่อผู้บริโภคจึงเป็นการนำเสนอขายโดยผ่านสื่อโฆษณาต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 29 จึงให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณามาใช้บังคับแก่การสื่อสารข้อมูล เพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงโดยอนุโลม โดยให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรี และให้ถือว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยโฆษณา³ ดังต่อไปนี้

1. กำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงที่กระทำการโฆษณาขายสินค้าหรือบริการทั่วไปที่ยังมิได้ถูกควบคุมโดยกฎหมายอื่น⁴ สำหรับข้อความที่ใช้ในการโฆษณาขายสินค้าหรือบริการในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงนั้น ผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม⁵

โดยข้อความดังต่อไปนี้ ถือเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 22 ถึง มาตรา 29

⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 21

⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 22

- (1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง
- (2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริงหรือไม่ก็ตาม
- (3) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรง หรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมาย หรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ
- (4) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยก หรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน
- (5) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง⁶

ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่ถือเป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณา (1)

2. ป้องกันหรือระงับยังยั้งความเสียหายหรืออันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคเนื่องจากการโฆษณาขายสินค้าหรือบริการบางประการเป็นการล่วงหน้า โดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการโฆษณาขายสินค้าหรือบริการ หรือห้ามการโฆษณาหรือจำกัดการใช้สื่อโฆษณาสินค้า หรือบริการนั้น อันเป็นหน้าที่ซึ่งกำหนดตามมาตรา 24, มาตรา 25 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

3. พิจารณาให้ความเห็นในข้อความโฆษณาที่ผู้ประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรงได้ร้องขอให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นก่อนที่จะนำข้อความนั้นไปใช้โฆษณา

4. ให้โอกาสผู้ประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรงชี้แจงข้อเท็จจริง หรือนำพินิจแสดงความจริงว่า ข้อความโฆษณาขายสินค้าหรือบริการของตนนั้น มิได้มีลักษณะอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย แต่ถ้าคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงพิจารณาคำชี้แจงดังกล่าวแล้วเห็นว่า ข้อความโฆษณานั้น มีลักษณะฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีอำนาจออกคำสั่งอย่างใด อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

- (1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา

⁶ กฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ.2526), ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2528), ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2534), ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2538), ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2528) ออกตามความในมาตรา 22 (5) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

(2) ห้ามใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏข้อความโฆษณา
 (3) ห้ามการโฆษณาหรือใช้วิธีนั้นในการโฆษณา
 (4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้วตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนดในการออกคำสั่งตาม (4) นี้ ให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริโภคประกอบกับความสุจริตใจในการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

อนึ่ง ถ้าผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

5. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาเพื่อช่วยเหลืองานคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง

3.4.5 การระดมเครือข่ายโดยมิชอบ

พระราชบัญญัติการขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมธุรกิจการขายตรง ได้มีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้ผู้ประกอบธุรกิจการขายตรงแบบหลายชั้น บิดเบือน หรือนำเอาแผนการหลอกลวงการขายตรงไปกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยบัญญัติห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น (มาตรา 19) หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท (มาตรา 46) ซึ่งความผิดตามมาตรานี้ จะใช้กับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงที่จดทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น หากผู้ไปชักชวนประชาชนให้กระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น ไม่ใช่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือธุรกิจตลาดแบบตรงแล้ว ก็ไม่ตกอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่อาจตกเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนได้

จึงกล่าวได้ว่า ความผิดตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัตินี้ เป็นมาตรการที่สามารถสกัดกั้น มิให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงกระทำการอันนำไปสู่ความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงอาจตกเป็นผู้กระทำความผิดทั้งตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และตาม

พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 หากมีองค์ประกอบความผิดครบตามที่กฎหมายกำหนด⁷

ความผิดตามพระราชบัญญัติฯ คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดได้ และเมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมชำระค่าปรับสำหรับความผิดนั้นแล้ว ให้ถือว่าคดีนั้นเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยกเว้นความผิดเกี่ยวกับกระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 คณะกรรมการจะไม่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ ดังนั้น จะต้องดำเนินคดีฟ้องผู้กระทำความผิดดังกล่าวต่อศาลยุติธรรมเท่านั้น

และเมื่อปรากฏแก่นายทะเบียนว่า ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงรายใด ประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545 นี้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงนั้น และให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ประกอบการขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ออกคำสั่งเพิกถอน (มาตรา 42)

ตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 กำหนดขั้นตอนไว้สองขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง นายทะเบียนออกคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง

ขั้นตอนที่สอง ให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงทราบภายในเจ็ดวันนับแต่ที่มีคำสั่งเพิกถอน

เมื่อผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงได้ทราบเรื่องที่ถูกนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติฯ นี้ ออกคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจนั้นจะดำเนินธุรกิจดังกล่าวต่อไปอีกไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยขายตรงและตลาดแบบตรงกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจขายตรงก็ดีหรือประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงก็ดี เว้นแต่จะให้จดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรง หรือจดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงตามพระราชบัญญัติฯ นี้ และหากผู้ใดฝ่าฝืน ผู้นั้นมีความผิดและต้องระวาง

⁷ วิมิศร นองสุวรรณ, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจขายตรง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 137.

โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ (มาตรา 47)

3.4.6 การคุ้มครองผู้บริโภค

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 หมวด 3 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ในการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ต้องส่งมอบเอกสารการซื้อขายให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเอกสารดังกล่าวต้องเป็นภาษาไทย ระบุชื่อผู้ซื้อผู้ขาย วันที่ซื้อขาย วันที่ส่งมอบ และสิทธิของผู้บริโภคในการเลิกสัญญา (เฉพาะสิทธิเลิกสัญญาต้องกำหนดด้วยตัวอักษรที่เห็นเด่นชัดกว่าข้อความทั่วไป) แต่ถ้าคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเห็นว่า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองมากขึ้น อันเนื่องมาจากราคาสินค้าหรือประเภทสินค้า คณะกรรมการฯ มีอำนาจออกประกาศกำหนดรายละเอียดเอกสารการซื้อขายให้มีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้นได้แก่วิธีการเลิกสัญญา วิธีการคืนสินค้า การรับประกันสินค้า หรือเปลี่ยนสินค้าในกรณีความชำรุดบกพร่อง แต่ถ้าหากผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้จัดทำมีรายละเอียดในเอกสารดังกล่าวย่อมไม่มีผลผูกพันผู้บริโภค (มาตรา 30-32)

2. การซื้อสินค้าหรือบริการในธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงนั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญาได้ โดยการส่งหนังสือแสดงเจตนาไปยังผู้ประกอบธุรกิจภายใน 7 วัน นับแต่ที่ได้รับสินค้าหรือบริการ แต่การใช้สิทธิเลิกสัญญานี้ไม่สามารถนำไปใช้กับสินค้าหรือบริการได้ทุกชนิด ขึ้นอยู่กับประเภทราคาหรือชนิดของสินค้าหรือบริการซึ่งจะได้อำนาจกำหนดในพระราชกฤษฎีกาต่อไป (มาตรา 32)

3. เมื่อผู้บริโภคใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว กฎหมายกำหนดเป็นหน้าที่ของผู้บริโภคต้องเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ (มาตรา 34)

1) ส่งคืนสินค้าไปยังผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขาย ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือส่งคืนไปยังผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง แล้วแต่กรณี

2) เก็บรักษาสินค้าไว้ภายในระยะเวลา 21 วัน นับแต่วันที่ใช้สิทธิเลิกสัญญา เมื่อพ้นกำหนดแล้วจะเก็บรักษาสินค้านั้นไว้หรือไม่ก็ได้ และต้องส่งคืนเมื่อผู้ประกอบธุรกิจมาขอรับคืน ณ ภูมิลำเนาของผู้บริโภค แต่ถ้าผู้ประกอบธุรกิจขอให้ผู้บริโภคส่งคืนทางไปรษณีย์ โดยเรียกเก็บเงินปลายทางในระยะเวลา 21 วัน ผู้บริโภคต้องส่งคืนตามที่ผู้ประกอบธุรกิจร้องขอ และถ้าสินค้านั้นเป็นของใช้สิ้นเปลือง ผู้บริโภคมีหน้าที่คืนเฉพาะส่วนที่เหลือจาก

การใช้ก่อนใช้สิทธิเลิกสัญญา สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการในการคืนสินค้าและบริการเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. ถ้าเป็นความผิดของผู้บริโภคทำให้สินค้านั้นสูญหายหรือบุบสลาย หรือไม่ สามารถคืนสินค้าแก่ผู้ประกอบการธุรกิจได้ ผู้บริโภคต้องชดเชยค่าเสียหาย เว้นแต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติจากการเปิดประกอบหรือผสมเพื่อใช้สินค้านั้น (มาตรา 35)

5. เมื่อผู้บริโภคได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาตามกฎหมายแล้ว ผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ต้องคืนเงินเต็มจำนวนที่ผู้บริโภคจ่ายไปภายในกำหนดเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงเจตนาเลิกสัญญา แต่ถ้าไม่คืนเงินภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวจะต้องเสียเบี้ยปรับตามอัตราที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 36)

6. คำรับประกันสินค้าต้องทำเป็นภาษาไทย และระบุถึงสิทธิของผู้บริโภคในการเรียกร้องสิทธิตามคำรับประกันให้ชัดเจน ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับคำรับประกัน คณะกรรมการจะไปพิจารณาออกเป็นประกาศเรื่องนี้ต่อไป (มาตรา 37)⁸

3.4.7 นายทะเบียนและการจดทะเบียน

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 38 บัญญัติว่า บุคคลใดประสงค์จะประกอบธุรกิจขายตรงหรือประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง พ.ศ. 2550

สำหรับผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ให้ยื่นแผนการจ่ายผลตอบแทนพร้อมกับคำขอด้วย และในกรณีจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนการจ่ายผลตอบแทน ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้นายทะเบียนทราบก่อน จึงจะนำไปปฏิบัติได้

วัตถุประสงค์ที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มีการจดทะเบียนผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงก็เพื่อเป็นการรวบรวมรายชื่อและภูมิสำเนาของ

⁸ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค , สคบ. กับการคุ้มครองผู้บริโภค (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค , 2549) , หน้า 28 – 29.

ผู้ประกอบการทั้งสองประเภท ตลอดจนประเภทหรือชนิดของสินค้าหรือบริการ วิธีการขาย สินค้าหรือบริการไว้เป็นหมวดหมู่ อันเป็นมาตรการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจทั้งสองประเภท นี้ ให้อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดและติดตามตรวจสอบพฤติกรรมประกอบการประกอบธุรกิจ ดังกล่าวที่สงสัยจะกระทำผิดของกฎหมาย เป็นการขจัดธุรกิจที่ทำผิดกฎหมายให้หมดไปจาก ธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงได้อีกทางหนึ่ง

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 3 กำหนดให้ นายทะเบียน หมายถึง เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากเลขาธิการ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นหัวหน้าส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภค ซึ่งมาตรา 18 กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับผิดชอบในงาน ธุรกิจของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง และมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนการ ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ติดตามสอดส่องพฤติการณ์ในการประกอบธุรกิจขาย ตรงและตลาดแบบตรงและการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

อำนาจและหน้าที่ของนายทะเบียน

1. ดำเนินการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรง (มาตรา 20)
2. ดำเนินการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง (มาตรา 27)
3. ดำเนินการเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารและ หลักฐานที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณาหรือตรวจสอบ (มาตรา 40)
4. ดำเนินการรับจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง (มาตรา 41 วรรค 1 และวรรค 2)
5. ดำเนินการไม่รับการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบ ตรง (มาตรา 41 วรรค 3 และ วรรค 4)
6. ดำเนินการเพิกถอนการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาด แบบตรง (มาตรา 42)

3.4.8 คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มิได้ใช้หลักการควบคุม การประกอบธุรกิจ แต่ใช้หลักการกำกับดูแลและส่งเสริมให้การประกอบธุรกิจขายตรงและ ตลาดแบบตรงเป็นไปโดยเสรีและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค รวมทั้งมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครอง ผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมในการซื้อสินค้าหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรง และผู้ประกอบการตลาดแบบตรง ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของสำนักงานคณะกรรมการ

คุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้สอดคล้องและควบคู่ไปกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541

หลักกฎหมายในเรื่องกำกับดูแลการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง นั้น ปรากฏในเรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ซึ่งเป็นองค์การคุ้มครองผู้บริโภคด้านขายตรงและตลาดแบบตรงโดยพระราชบัญญัติฯ มาตรา 8 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง” ประกอบด้วย

- (1) ประธานกรรมการหนึ่งคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการขายตรงและการตลาดแบบตรง
- (2) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา
- (3) กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจขายตรงจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจตลาดแบบตรงจำนวนหนึ่งคน และผู้แทนสมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจำนวนสองคน
- (4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการขายตรงหรือการตลาดแบบตรง ทั้งนี้ ต้องแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

ให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการ

ในการแต่งตั้งกรรมการตามวรรคหนึ่ง (3) ให้บรรดาสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจขายตรง สมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจตลาดแบบตรง หรือสมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแล้วแต่กรณี เสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควรต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอชื่อบุคคลให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอชื่อผู้แทนสมาคมหรือ มูลนิธิเป็นกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2548 และระเบียบแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอชื่อผู้แทนสมาคมหรือมูลนิธิเป็นกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2548

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ

มาตรา 13 กำหนดอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) พิจารณาเรื่องร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

(2) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในการนี้ จะระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงด้วยก็ได้

(3) กำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง รวมทั้งติดตามสอดส่องพฤติการณ์ในการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

(4) วางระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(5) พิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียน

(6) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการกำกับดูแล รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

(7) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐให้ปฏิบัติการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(8) เสนอแนะในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้

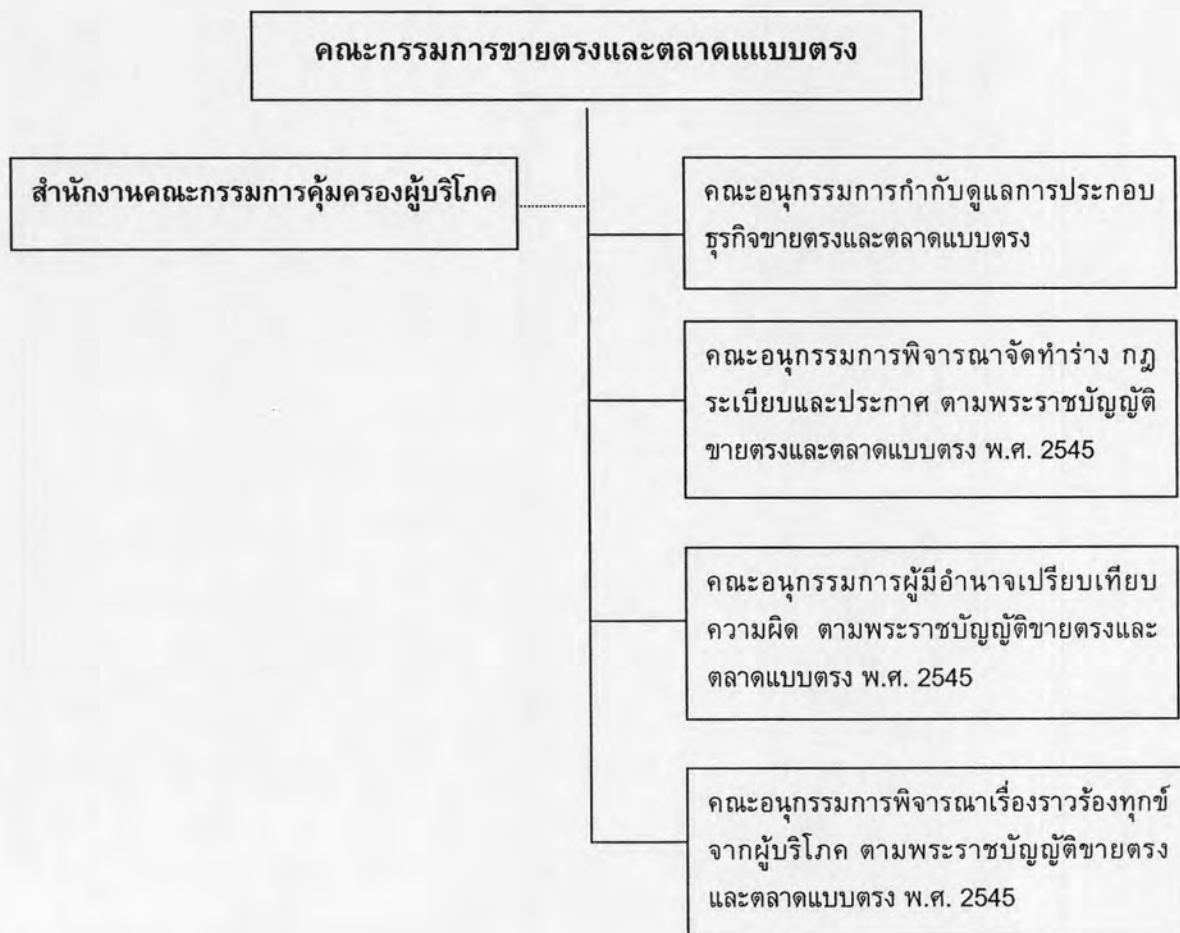
(9) เรื่องอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ดังต่อไปนี้

1) มาตรา 14 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการก็ได้ ซึ่งในปัจจุบันคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ รวมทั้งสิ้น 4 คณะ คือ

- คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง
- คณะอนุกรรมการพิจารณาจัดทำร่าง กฎ ระเบียบและประกาศตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545
- คณะอนุกรรมการผู้มีอำนาจเปรียบเทียบความผิด ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545
- คณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

แผนภูมิคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

2) มาตรา 16 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 13 และมาตรา 14 คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมีอำนาจสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำ หรือความเห็นหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งอื่นใดมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้

3) มาตรา 17 วรรค 1 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือสงสัยว่ากระทำการอันเป็นการขัดต่อพระราชบัญญัตินี้เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นตามสมควร เว้นแต่ในกรณีที่น่าเป็นและเร่งด่วนหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

4) มาตรา 17 วรรค 2 การกำหนดหรือการออกคำสั่งในเรื่องใดตามพระราชบัญญัตินี้ให้คณะกรรมการคำนึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค ผู้ดำเนินการขายตรงผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการจะกำหนดเงื่อนไข หรือวิธีการชั่วคราวในการบังคับให้เป็นไปตามการกำหนดหรือการออกคำสั่งนั้นก็ได้

5) มาตรา 22 คณะกรรมการมีอำนาจออกประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงกำหนดอัตราการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงจากผู้จำหน่ายอิสระ หรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้าง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงใช้เป็นอัตราในการเรียกเก็บซึ่งผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะเรียกเก็บในอัตราที่สูงกว่าที่คณะกรรมการประกาศกำหนดไม่ได้

6) มาตรา 25 คณะกรรมการมีอำนาจออกประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงกำหนดอัตราค่าดำเนินการให้กับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงมีสิทธิหักเอาจากผู้จำหน่ายอิสระกรณีที่ผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืนสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ชุดคู่มือหรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจ เมื่อสัญญาที่ผู้จำหน่ายอิสระทำกับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงสิ้นสุดลง

7) มาตรา 29 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่เหมือนคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านโฆษณาในธุรกิจตลาดแบบตรงที่นำเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยผ่านสื่อสารข้อมูลถึงผู้บริโภคโดยตรง

8) มาตรา 36 คณะกรรมการมีอำนาจออกประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงกำหนดอัตราดอกเบี้ยปรับให้แก่ผู้บริโภคที่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ดำเนินการขายตรง ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงชำระให้ผู้บริโภค เมื่อผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวไม่คืนเต็มจำนวนที่ผู้บริโภคจ่ายไปเพื่อการซื้อสินค้าหรือบริการนั้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแสดงเจตนาเลิกสัญญา

9) มาตรา 37 คณะกรรมการมีอำนาจออกประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับคำรับประกันสินค้าหรือบริการ

10) มาตรา 43 คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งไม่รับจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง หรืออุทธรณ์คำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรงของนายทะเบียน

11) มาตรา 55 คณะกรรมการมีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ยกเว้นความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัตินี้

3.4.9 พนักงานเจ้าหน้าที่

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายถึง บุคคลซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 สำหรับบุคคลซึ่งนายกรัฐมนตรีจะแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน และตำแหน่งนิติกรหรือข้าราชการของหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

1. มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ แจ้งข้อเท็จจริงหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือให้ส่งบัญชี ทะเบียน เอกสารหรือหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา (มาตรา 5)

2. เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงในระหว่างเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อสอบถามข้อเท็จจริงหรือตรวจดูเอกสารหรือหลักฐานเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 5)

3. เก็บหรือนำสินค้าในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบหรือวิเคราะห์ โดยไม่ต้องชำระราคาสินค้านั้น ทั้งนี้ การเก็บหรือนำสินค้าตัวอย่างไปและการให้คืนสินค้าตัวอย่างตามความประสงค์ของเจ้าของให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (มาตรา 5 วรรคหนึ่ง)

และในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ แต่มิได้บัญญัติไว้เป็นความผิดและไม่มียกเว้นโทษสำหรับผู้ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น สมควรกำหนด

ความผิดและบทกำหนดโทษไว้สำหรับกรณีดังกล่าว เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้แก้ไขความในมาตรา 45 กำหนดให้ผู้ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา 5 หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ซึ่งสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำ หรือความเห็น หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งอื่นใดมาเพื่อประกอบการพิจารณา ตามมาตรา 16 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ มาตรา 55 ให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นแต่กรณีความผิดตามมาตรา 46 ฐานระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19 และในการนี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการเปรียบเทียบได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือเงื่อนไขประการใด ๆ ให้แก่ผู้ได้รับมอบหมายตามที่เห็นสมควรได้

3.4.10 การอุทธรณ์

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 43 บัญญัติว่า ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงตามมาตรา 41 หรือมีคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงตามมาตรา 42 ให้ผู้ยื่นคำขอ ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงแล้วแต่กรณี มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนหรือหนังสือแจ้งคำสั่งเพิกถอนของนายทะเบียน และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

3.4.11 บทกำหนดโทษ

ความผิดและบทกำหนดโทษ ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 สามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. ความผิดฐานขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 45)

2. ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการขายตรงหรือตลาดแบบตรง หรือคณะอนุกรรมการที่สั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบายคำแนะนำหรือความเห็นหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือสิ่งอื่นสิ่งใดมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 45)
3. ความผิดฐานประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ดำเนินกิจการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการปกครองธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งคำนวณจากผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าแสนบาท (มาตรา 46)
4. ความผิดฐานประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ใดประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยมีได้ขอและรับการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงจากนายทะเบียน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ (มาตรา 47)
5. ความผิดอันเกิดจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจ่ายผลตอบแทนของตนที่ได้ยื่นต่อนายทะเบียน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท (มาตรา 48)
6. ความผิดอันเกิดจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงได้เรียกค่าธรรมเนียมการสมัครเข้าเป็นสมาชิก ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขาย หรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงจากผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่ไม่ใช่ลูกจ้างในอัตราสูงกว่าที่คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงประกาศกำหนด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 49)
7. ความผิดอันเกิดจากผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงใช้ข้อความในการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 49)

8. ความผิดอันเกิดจากผู้จำหน่ายอิสระกับผู้ประกอบธุรกิจขายตรงได้ทำสัญญาเป็นหนังสือโดยไม่มีรายละเอียดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มี คือ ในสัญญาที่ทำขึ้นนั้นไม่มีรายละเอียดในเงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องแผนการจ่ายผลตอบแทน เรื่องค่าธรรมเนียมการสมัคร ค่าฝึกอบรม ค่าวัสดุ อุปกรณ์ส่งเสริมการขาย ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ หรือเรื่องเกี่ยวกับการที่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจะรับซื้อสินค้า วัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขายชุดคู่มือ หรืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจจากผู้จำหน่ายอิสระ ดังนี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท (มาตรา 50)
9. ความผิดอันเกิดจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงไม่ยอมซื้อสินค้า วัสดุอุปกรณ์ ส่งเสริมการขายชุดคู่มืออุปกรณ์ส่งเสริมธุรกิจที่ซื้อไปจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงนั้นตามราคาจากผู้จำหน่ายอิสระได้จ่ายไปภายในระยะเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่ผู้จำหน่ายอิสระใช้สิทธิคืน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท (มาตรา 50)
10. ความผิดอันเกิดจากผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงเข้าไปขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้บริโภคก่อน หรือได้รับอนุญาตจากผู้บริโภคแต่ผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงได้กระทำการรบกวนหรือก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค หรือไม่แสดงบัตรประจำตัวประชาชนและบัตรผู้จำหน่ายอิสระซึ่งออกโดยผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท (มาตรา 51)
11. ความผิดอันเกิดจากผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ไม่ส่งมอบเอกสารการซื้อสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภค ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท (มาตรา 51)
12. ความผิดอันเกิดจากผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ส่งมอบเอกสารซื้อสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภค โดยมีคำรับประกันสินค้าหรือบริการที่ไม่ได้จัดทำเป็นภาษาไทย และไม่มี การระบุถึงสิทธิของผู้บริโภคในการเรียกร้องสิทธิตามคำรับประกัน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท (มาตรา 51)
13. ความผิดอันเกิดจากผู้ประกอบธุรกิจขายตรงไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงแผนการจ่ายผลตอบแทนให้นายทะเบียนทราบ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท (มาตรา 52)

ข้อสังเกต

1. ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ มีกำหนดโทษอาญาทั้งโทษจำคุกหรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และผู้ที่กระทำความผิดต้องระวางโทษตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพ้นโทษแล้วยังไม่ครบห้าปี ผู้นั้นได้กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้อีก ผู้นั้นต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น (มาตรา 53)
2. ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคลให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น (มาตรา 54)
3. บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่กรณีตามมาตรา 46 (กรณีความผิดฐานระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามมาตรา 19) ให้คณะกรรมการชายตรงและตลาดแบบตรง มีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้ให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการเปรียบเทียบได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบหรือเงื่อนไขประการใด ๆ ให้แก่ผู้ได้รับมอบหมายตามที่เห็นสมควรก็ได้ (มาตรา 55 วรรค 1)
4. ภายใต้บังคับของบทบัญญัติตามมาตรา 55 วรรค 1 ในการสอบสวนถ้าพนักงานสอบสวนพบว่า บุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องมายังคณะกรรมการชายตรงและตลาดแบบตรง หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ (มาตรา 55 วรรค 2)
5. เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 55 วรรคท้าย)

3.4.12 บทเฉพาะกาล

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง มาตรา 56 บัญญัติบทเฉพาะกาลให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ที่ประกอบธุรกิจดังกล่าวอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ดำเนินการจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

3.5 ประกาศและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ประกาศและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบังคับให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 อาจสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

3.5.1 ประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง พ.ศ. 2550

ประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงและการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงให้ยื่นคำขอต่อเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยแนบเอกสารและหลักฐานตามที่กำหนดให้ครบถ้วน อันประกอบด้วย แบบคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรง หรือแบบคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงแล้วแต่กรณี และเมื่อได้รับคำขอจดทะเบียนแล้ว ให้นายทะเบียนตรวจสอบรายการ เอกสารและหลักฐานถึงความถูกต้องและพิจารณาว่าเข้าเกณฑ์ที่อาจรับจดทะเบียนได้หรือไม่ ถ้าหากเอกสารและหลักฐานครบถ้วนถูกต้องและเข้าเกณฑ์ที่อาจรับจดทะเบียนได้ให้ลงเลขที่รับคำขอ และให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนต่อไป แต่หากเอกสารและหลักฐานไม่ครบถ้วนถูกต้องให้นายทะเบียนแจ้งผู้ยื่นคำขอให้แก้ไขภายในเวลาอันสมควร

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการ เอกสารและหลักฐานใดให้ผิดไปจากที่ได้จดทะเบียนไว้ หากมิได้แจ้งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นให้นายทะเบียนทราบภายในเวลาอันสมควร ให้ถือว่ายังมิได้รับการจดทะเบียน และกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง รายงานผลการประกอบธุรกิจตามแบบที่กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับทราบภายในเดือนมกราคมและเดือนกรกฎาคมของทุกปี

3.5.2 ประกาศคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเรื่องกำหนดแบบบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2548

ได้กำหนดให้บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปตามแบบท้ายประกาศ โดยให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ออกบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แก่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฯ

3.5.3 ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ข้าราชการสำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งดำรงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค รองเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค นิติกร และเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน

3.5.4 ระเบียบคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียน พ.ศ. 2550

ระเบียบคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียน พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นอุทธรณ์และวิธีพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียน มีสาระสำคัญ คือ

- การอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนต้องกระทำสำหรับเพื่อตนเอง จะอุทธรณ์เพื่อผู้อื่น หรือมอบหมายให้ผู้อื่นอุทธรณ์แทนไม่ได้
- การอุทธรณ์ ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่ง
- คำอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือโดยระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายที่อ้างอิง พร้อมทั้งมีรายการ คือ วัน เดือน ปี ที่ยื่นอุทธรณ์ ชื่อและที่อยู่ของผู้อุทธรณ์ คำชี้แจงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย พร้อมทั้งความประสงค์ที่ยกขึ้นอ้างอิงในการอุทธรณ์โดยแจ้งชัด และลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์
- ต้องยื่นอุทธรณ์ต่อเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือจะส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนถึงเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคก็ได้ ในกรณีที่ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ให้ถือวันที่ปรากฏในหลักฐานทางไปรษณีย์เป็นวันยื่นอุทธรณ์

- เมื่อได้รับอุทธรณ์แล้ว ให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายออกใบรับอุทธรณ์ให้แก่ผู้ยื่นอุทธรณ์ไว้เป็นหลักฐาน อุทธรณ์ที่ยื่นต่อเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ออกใบรับอุทธรณ์ให้แก่ผู้ยื่นอุทธรณ์ในวันยื่นอุทธรณ์ถ้าได้รับอุทธรณ์ทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ให้ส่งใบรับอุทธรณ์ให้แก่ผู้ยื่นอุทธรณ์ภายในสามวันนับแต่วันได้รับอุทธรณ์ และให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเสนออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเพื่อพิจารณาโดยเร็ว
- คณะกรรมการจะพิจารณาอุทธรณ์เอง หรือจะมอบหมายให้คณะอนุกรรมการเป็นผู้พิจารณาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับอุทธรณ์ก่อนก็ได้
- กรรมการหรืออนุกรรมการซึ่งมีส่วนได้เสียในอุทธรณ์เรื่องใดจะเข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการก็ได้ แต่จะเข้าร่วมประชุมพิจารณาอุทธรณ์นั้นมิได้
- คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการจะแจ้งให้ผู้อุทธรณ์หรือให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องอุทธรณ์ส่งเอกสารหรือข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการก็ได้ ในการนี้จะขอให้บุคคลดังกล่าวมาชี้แจงต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการด้วยก็ได้
- ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการที่ได้ส่งตามมาตรา 16 โดยมีได้แจ้งเหตุขัดข้องเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำสั่งของคณะกรรมการ ให้ถือว่าผู้อุทธรณ์ได้ทิ้งอุทธรณ์
- ถ้าผู้อุทธรณ์ทิ้งอุทธรณ์ หรือถอนอุทธรณ์ ให้คณะกรรมการจำหน่ายอุทธรณ์นั้นเสีย
- การอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการในเรื่องใดประเด็นใด ถ้าได้ทิ้งอุทธรณ์หรือถอนอุทธรณ์แล้ว ห้ามอุทธรณ์ซ้ำอีก
- ในกรณีที่คณะกรรมการมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับอุทธรณ์ คณะอนุกรรมการต้องพิจารณาอุทธรณ์และเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับอุทธรณ์จากคณะกรรมการ แต่ถ้ายังพิจารณาไม่แล้วเสร็จให้คณะอนุกรรมการขยายระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์ได้ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน และให้บันทึกเหตุผลที่จำเป็นต้องมีการขยายระยะเวลาพิจารณา

อุทธรณ์ในแต่ละครั้งไว้ด้วย พร้อมทั้งรายงานให้คณะกรรมการทราบตามระยะเวลาที่กำหนด

- คณะกรรมการต้องพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้ขยายระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์ได้ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน และให้บันทึกเหตุผลที่จำเป็นต้องมีการขยายระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์ไว้ด้วย
- เมื่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์แล้ว ให้มีคำวินิจฉัยอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้
 1. ถ้าเห็นว่าอุทธรณ์นั้นยื่นเกินกำหนดเวลาตามมาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง หรือถ้าเป็นอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายและเห็นว่าปัญหาข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย หรือถ้าเรื่องที่อุทธรณ์นั้นมีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือศาลพิพากษา หรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้วให้ยกอุทธรณ์
 2. ถ้าเห็นว่าคำสั่งของนายทะเบียนถูกต้องไม่ว่าโดยเหตุเดียวกันหรือโดยเหตุอื่นให้มีคำวินิจฉัยยืนตามคำสั่งของนายทะเบียน
 3. ถ้าเห็นว่าคำสั่งของนายทะเบียนไม่ถูกต้องให้กลับคำสั่งของนายทะเบียนและมีคำวินิจฉัยในปัญหาเหล่านั้นใหม่
 4. ถ้าเห็นว่าคำสั่งของนายทะเบียนถูกต้องบางส่วนและผิดบางส่วน ให้แก้คำสั่งของนายทะเบียน โดยมีคำวินิจฉัยยืนส่วนที่ถูกและมีคำวินิจฉัยแก้ส่วนที่ผิดนั้นใหม่
- คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้ทำเป็นหนังสือระบุเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยโดยชัดแจ้งและลงลายมือชื่อกรรมการทุกคนที่ร่วมพิจารณาอุทธรณ์เรื่องนั้น
- ให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค แจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ผู้อุทธรณ์ทราบภายในสามวันนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำวินิจฉัย

3.5.5 ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง พ.ศ. 2548

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในสถานที่ทำการของผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบการธุรกิจตลาดแบบตรง ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการ

คุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง หรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2548 กำหนดไว้ดังนี้

- ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง (2) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องด้วยความจำเป็นเท่านั้น ทั้งนี้จะต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณาเพื่ออนุญาตก่อน
- ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงความบริสุทธิ์ต่อผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง หรือผู้ครอบครองสถานที่ทำการนั้นก่อนเข้าไป โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ และมอบบันทึกเหตุผลในการเข้าไปให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง หรือผู้ครอบครองสถานที่ทำการนั้น
- ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง หรือถ้าผู้ครอบครองไม่อยู่ในที่นั้น ก็ให้กระทำต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อย 2 คน ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ร้องขอมาเป็นพยาน
- ในการสอบถามข้อเท็จจริงหรือตรวจดูเอกสารหรือหลักฐาน เพื่อตรวจสอบ การปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ในสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่น้อยกว่าสามคน โดยมีข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับห้าเป็นหัวหน้าคณะ ทั้งนี้ให้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างน้อยหนึ่งคนเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ด้วย
- เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงเสร็จแล้ว ให้รายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคภายใน 3 วันทำการ

3.5.6 ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอชื่อผู้แทนสมาคมหรือ มูลนิธิ เป็นกรรมการขายตรง และตลาดแบบตรง พ.ศ. 2548 และระเบียบแก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอชื่อผู้แทนสมาคมหรือมูลนิธิเป็นกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2548

เป็นระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอชื่อผู้แทนสมาคมเป็นกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง เพื่อให้บรรดาสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจขายตรง สมาคมที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับธุรกิจตลาดแบบตรง หรือสมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคถือปฏิบัติในการเสนอชื่อผู้แทนต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง

โดยกำหนดให้สมาคมหรือมูลนิธิใดมีความประสงค์จะเสนอชื่อผู้แทนเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้งเป็นกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ให้สมาคมหรือมูลนิธิเสนอชื่อผู้แทนได้สมาคมหรือมูลนิธิรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าห้าคน ทั้งนี้ สมาคมหรือมูลนิธิต้องมีคุณสมบัติ คือ ได้รับการจดทะเบียนเป็นสมาคมหรือมูลนิธิมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีนับถึงวันที่เสนอชื่อผู้แทน มีประสพผลและผลงานการดำเนินกิจกรรมด้านธุรกิจขายตรง ด้านธุรกิจตลาดแบบตรงหรือการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นที่ประจักษ์มาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีนับถึงวันที่เสนอชื่อผู้แทน และเป็นสมาคมหรือมูลนิธิที่สนับสนุนและส่งเสริมการประกอบธุรกิจขายตรง หรือการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงที่ชอบด้วยกฎหมาย

3.5.7 ระเบียบคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงว่าด้วย หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2547

เนื่องด้วยพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 55 ได้บัญญัติให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง มีอำนาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการเปรียบเทียบได้ เว้นแต่กรณีตามมาตรา 46 คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงได้ออกระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเปรียบเทียบสำหรับผู้ได้รับมอบหมายดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- “ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบ” หมายความว่าผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ให้ดำเนินการเปรียบเทียบบรรดาความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ได้

- “ผู้ต้องหา” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545
- บรรดาคดีที่มีอำนาจเปรียบเทียบเห็นว่าอยู่ในอำนาจเปรียบเทียบให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปฏิบัติดังนี้
 1. ชี้แจงให้ผู้ต้องหาเข้าใจว่าความผิดที่ถูกกล่าวหาเป็นคดีที่เปรียบเทียบได้ในกรณีที่ผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบบันทึกชื่อ อายุ ที่อยู่ ของผู้กล่าวหาและผู้ต้องหา ชื่อหา วัน เวลา และสถานที่เกิดเหตุ ตลอดจนรายละเอียดอื่นๆ ในสมุดรับคำกล่าวโทษตามแบบ ขต. 3 และบันทึกคำให้การของผู้กล่าวหาและผู้ต้องหาตามแบบ ขต. 4 ทำยระเบียบนี้ แล้วจึงเปรียบเทียบ
 2. บรรดาคดีที่มีอำนาจเปรียบเทียบเห็นว่า ไม่อาจเปรียบเทียบหรือไม่สมควรเปรียบเทียบ ให้ส่งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป
- ในการเปรียบเทียบ ให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบกำหนดเงินค่าปรับตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งความผิด ถ้าการเปรียบเทียบนั้นมีปัญหาสำคัญซึ่งยากแก่การวินิจฉัยให้หาหรือคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง
- ถ้าคดีที่เปรียบเทียบมีของกลางที่จะต้องจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบบันทึกความยินยอมจากเจ้าของสิ่งของนั้นๆ ว่ายินยอมมอบให้เป็นของแผ่นดินตามแบบ ขต. 5 ทำยระเบียบนี้ และจัดการแก่สิ่งของนั้นตามควรแก่กรณีภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กระทำได้
- เมื่อผู้ต้องหาชำระเงินค่าปรับแล้วให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้ต้องหาและให้ผู้ต้องหาลงลายมือชื่อรับทราบจำนวนเงินค่าปรับไว้ที่คูณับใบเสร็จรับเงิน
- เมื่อเปรียบเทียบเสร็จและได้รับชำระค่าปรับแล้ว ให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบบันทึกการเปรียบเทียบตามแบบ ขต. 6 ทำยระเบียบนี้ และทำงบเดือนคดีตลอดจนรวบรวมสำนวนการเปรียบเทียบที่เสร็จคดีแล้วเสนอคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงภายในเดือนถัดไป
- การเก็บรักษาเงินค่าปรับและการนำเงินค่าปรับส่งคลังให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการนั้น
- ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเก็บรักษาสำนวนเปรียบเทียบที่เสร็จคดีไว้ภายในกำหนดอายุความ เมื่อพ้นกำหนดอายุความแล้วให้ขออนุญาตทำลาย

3.6 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติ ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

ปัจจุบันได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2550 ทั้งสิ้น 2 ฉบับ คือ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฯ ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฯ ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีหลักการและสาระสำคัญดังนี้

3.6.1 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวน คดีพิเศษ

สำหรับการดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น ปัจจุบันได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2550 มีหลักการและสาระสำคัญดังนี้

ด้วยคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ในการกำกับดูแลผู้ประกอบการขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง รวมทั้งติดตามสอดส่องพฤติการณ์ในการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่ามีผู้ประกอบการขายตรงและตลาดแบบตรงบางรายกระทำการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และการกระทำความผิดดังกล่าวมีพฤติการณ์ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ประกอบกับมาตรา 343

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องปรามการกระทำความผิดที่จะเกิดความเสียหายแก่ ประชาชนในลักษณะเป็นธุรกิจแชร์ลูกโซ่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงในการประชุมครั้งที่ 7/2550 เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2550 สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดี พิเศษ จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติ ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ดังนี้

1. ในกรณีที่มีเรื่องร้องทุกข์เข้าสู่ระบบเรื่องของสำนักงาน คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และเมื่อได้ทำการไต่สวนวินิจฉัยว่ามีมูลความผิดตาม พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 และการกระทำความผิด ดังกล่าวมีพฤติการณ์ในลักษณะเชื่อมโยงเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็น การฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครบ องค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ประกอบ กับมาตรา 343 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะส่งสำเนารายงานการไต่สวน ข้อเท็จจริงให้สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดี พิเศษ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทั้ง สามดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ผลการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายเป็นประการใด ให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องดังกล่าวแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

2. การดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง คณะกรรมการขายตรงและ ตลาดแบบตรง อาจขอความร่วมมือสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว แล้วส่งไปให้คณะกรรมการ ขายตรงและตลาดแบบตรงเพื่อใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ ได้

3. ในกรณีเรื่องอยู่ระหว่างการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ขายตรงและตลาดแบบตรง หากพบว่ามีความผิดที่เป็นหรืออาจเป็นความผิดตามกฎหมาย ของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงจะแจ้งพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดดังกล่าว พร้อมทั้งระบุตัวผู้กระทำความผิด และพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้สำนักงานปลัด กระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทราบเพื่อดำเนินการ ต่อไป

4. ในกรณีที่คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่ามีกรกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง และเมื่อได้ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แล้ว ให้จัดส่งข้อมูลและแจ้งรายละเอียดดังกล่าวให้สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

5. ในกรณีที่สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนแล้วพบพยานหลักฐานการกระทำผิด และพยานหลักฐานดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงในรายที่กำลังดำเนินการอยู่นั้น หน่วยงานทั้งสามดังกล่าวอาจส่งสำเนารายการพยานหลักฐานให้คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงพิจารณาต่อไป

6. ข้อมูลหรือพยานหลักฐานใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ โดยขออนุมัติเป็นหลักการจากเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานทั้งสามดังกล่าวแล้วแต่กรณี

7. การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง ในการตรวจค้น ยึดอายัด หรือการดำเนินการใดๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามบันทึกข้อตกลงนี้ ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแจ้งให้หน่วยงานทั้งสามดังกล่าวทราบเพื่อร่วมดำเนินการ

8. การปฏิบัติหน้าที่ตามบันทึกข้อตกลงนี้ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถใช้เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ตลอดจนงบประมาณร่วมกันได้เท่าที่ไม่ขัดต่อระเบียบของทางราชการ ทั้งนี้ โดยได้รับอนุมัติจากหน่วยงานเจ้าของเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะและงบประมาณนั้น ๆ ก่อน

9. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะร่วมมือกันในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและบุคลากร เพื่อให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจกำหนดเป็นแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน

10. ในกรณีมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมลักษณะความผิดที่จะนำเข้าสู่การพิจารณาของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือมีข้อตกลงอื่นนอกเหนือบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ ให้เลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องร่วมกันวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามนั้น

3.6.2 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ด้วยคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ในการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงและผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง รวมทั้งติดตามสอดส่องพฤติการณ์ในการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่ามีผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงบางรายกระทำการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือในการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง โดยตกลงว่าจะให้ผลตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่ายดังกล่าว ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 อีกทั้งมีพฤติการณ์เพื่อปกปิด หรืออำพราง ลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องปรามการกระทำผิดที่จะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนในลักษณะเป็นธุรกิจลูกโซ่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ในการประชุมครั้งที่ 6/2550 เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2550 และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงร่วมมือกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.2545 ดังนี้

1. ในกรณีที่มีเรื่องร้องทุกข์เข้าสู่ระบบเรื่องของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เมื่อได้ทำการไต่สวนวินิจฉัยว่ามีมูลความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 และเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะส่งสำเนารายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไป ทั้งนี้ เมื่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้แสวงหา

ข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานได้ผลเป็นประการใด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

2. ในกรณีเรื่องอยู่ระหว่างการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง หากพบว่ามีพฤติกรรมที่เป็นหรืออาจเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงเห็นว่าจะต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงจะแจ้งพฤติกรรมแห่งการกระทำผิดดังกล่าว พร้อมทั้งระบุตัวผู้กระทำความผิดและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อดำเนินการต่อไป

3. ในกรณีที่คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่า มีการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรงและเมื่อได้ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 แล้ว ให้จัดส่งข้อมูลและแจ้งรายละเอียดดังกล่าวให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบ เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

4. ข้อมูลหรือพยานหลักฐานใดซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครอบงำหรือประกอบความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้โดยขออนุมัติเป็นหลักการจากเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้วแต่กรณี

5. การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง ในการตรวจ ค้น ยึดอายัด หรือการดำเนินการใด ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามบันทึกข้อตกลงนี้ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแจ้งให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบเพื่อร่วมดำเนินการ

6. การปฏิบัติหน้าที่ตามบันทึกข้อตกลงนี้ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สามารถใช้เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ตลอดจนงบประมาณร่วมกันได้เท่าที่ไม่ขัดต่อระเบียบของทางราชการ ทั้งนี้ โดยได้รับอนุมัติจากหน่วยงานเจ้าของเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะและงบประมาณนั้น ๆ ก่อน

7. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะร่วมมือกันในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและบุคลากร เพื่อให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของทั้ง 2 หน่วยงาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป โดยอาจกำหนดเป็นแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน

8. ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมลักษณะความผิดที่จะนำเข้าสู่การพิจารณาของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือมีข้อตกลงอื่นนอกเหนือบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ ให้เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินร่วมกันวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามนั้น

3.7 แนวทางการพิจารณาธุรกิจที่เข้าข่ายขายตรงและตลาดแบบตรงของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง

ตามที่พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2545 ได้กำหนดให้บุคคลใดที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจขายตรงหรือการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงต่อนายทะเบียน และโดยที่ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการจำนวนมากใช้วิธีการเสนอขายสินค้าหรือบริการต่อผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานโดยผ่านตัวแทนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งใช้วิธีการเสนอขายสินค้าหรือบริการผ่านสื่อโฆษณาต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้ประกอบการประกอบธุรกิจในลักษณะใดบ้าง ที่จะถือได้ว่าเป็นการประกอบธุรกิจที่เข้าข่ายต้องยื่นคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

ฉะนั้น เพื่อให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง จึงได้กำหนดแนวทางการประกอบธุรกิจที่เข้าข่ายการขายตรงและตลาดแบบตรง ดังต่อไปนี้

1. “ขายตรง” หมายถึง การขายสินค้าหรือบริการซึ่งผู้ประกอบการ (ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า) ทำการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ โดยผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่มีใบลูกจ้างนำสินค้าหรือบริการไปขายแก่ผู้บริโภคตามภูมิลำเนาของผู้บริโภค หรือสถานที่ทำงานที่มีใช้ร้านค้า หรือตลาดการขาย ด้วยวิธีการเช่นนี้จะต้องมีข้อตกลงที่ชัดเจนว่า ผู้ประกอบการจะจ่ายผลตอบแทนเป็นจำนวนที่แน่นอนให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระ หรือตัวแทนมีการขายตรง ผู้ประกอบการไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ซื้อหรือผู้บริโภค สัญญาซื้อขายเกิดขึ้นระหว่างผู้จำหน่าย

อิสระหรือตัวแทนขายตรงกับผู้บริโภค ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงที่มีใช้ลูกจ้าง จึงอยู่ที่ข้อตกลงการจ่ายผลตอบแทน กฎหมายต้องการกำกับดูแลแผนการจ่ายผลตอบแทนมิให้เป็นการเอาเปรียบหรือหลอกลวงผู้ที่ประสงค์จะหารายได้จากการเป็นผู้จำหน่ายอิสระและป้องกันการใช้วิธีการนี้ระดมเงินจากผู้หลงเชื่อว่าจะมีสินค้าให้นำไปหารายได้ด้วยการให้หาสมาชิกเครือข่ายนักขายให้เพิ่มมากขึ้น โดยไม่เน้นการขาย กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่ใช้วิธีการจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะแบบขายตรงจะต้องจดทะเบียนการประกอบธุรกิจ

นอกจากนี้ ยังมีสินค้าที่ทำธุรกิจขายตรงไม่ได้ ได้แก่ สินค้าประเภทสุรา ยา และปุ๋ยเคมี เนื่องจากสินค้าดังกล่าวมีกฎหมายเฉพาะกำหนดว่า การนำสินค้าออกแสดงเพื่อขายจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน ซึ่งใบอนุญาตดังกล่าวให้ใช้เฉพาะในสถานที่ที่ระบุไว้เท่านั้น ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่อาจนำสินค้านั้นออกไปเสนอขายตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ ดังนั้น การจำหน่ายสินค้าดังกล่าวด้วยวิธีการขายตรงจึงไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 รายละเอียดดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493

พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 ให้คำนิยามคำว่า สุรา ให้หมายถึง วัตถุทั้งหลาย หรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือซึ่งดื่มกินไม่ได้ แต่เมื่อผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้ว สามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา ดังนั้น ไวน์ โสม เครื่องดื่มสมุนไพร หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่ จึงถือว่าเป็นสุราตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2493

และมาตรา 7 และมาตรา 26 กำหนดให้การขายสุราหรือการนำสุราออกแสดงเพื่อขาย จะต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ซึ่งใบอนุญาตดังกล่าวให้ใช้ได้เฉพาะในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาตเท่านั้น ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่สามารถนำสุราออกไปเสนอขายตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ ด้วยเหตุดังกล่าว การจำหน่ายสุราต่อผู้บริโภคด้วยวิธีการขายตรง จึงเป็นการฝ่าฝืนตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493⁹

⁹ หนังสือกรมสรรพสามิตที่ กค 0607/13274 ลงวันที่ 16 พ.ค. 48 เรื่องตอบข้อหารือกรณีการขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสม เรียนเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510

พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 กำหนดให้การขายยาทุกประเภทต้องได้รับอนุญาตและขายได้เฉพาะสถานที่ที่ได้รับอนุญาต จึงไม่สามารถเสนอขายสินค้าแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภค หรือบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่มีใช้สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระได้ ยกเว้นยาสามัญประจำบ้าน ซึ่งสามารถขายได้ทั่วไปโดยไม่ต้องของอนุญาต อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการอาหารและยา มีความเห็นว่าจะสมควรนำยาสามัญประจำบ้านไปเป็นสินค้าในการประกอบธุรกิจขายตรงหรือทำการตลาดแบบตรง เนื่องจากอาจมีการชักชวนให้ผู้บริโภคใช้ยาเกินความจำเป็น หรือมีการโอ้อวดสรรพคุณยาเกินความจริงอันยากแก่การควบคุม¹⁰

พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 ได้จำแนกปุ๋ยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์

1. ปุ๋ยเคมี หมายความว่าปุ๋ยที่ได้จากสารอนินทรีย์หรือสารอินทรีย์สังเคราะห์ รวมถึงปุ๋ยเชิงเดี่ยว ปุ๋ยเชิงผสม และปุ๋ยเชิงประกอบ และหมายความตลอดถึงปุ๋ยอินทรีย์ที่มีปุ๋ยเคมีผสมอยู่ด้วย ไม่รวมถึงปุ๋ยชีวภาพ ดินมาร์ค ปุ๋ยพลาสติกหรือยิปซัม
2. ปุ๋ยอินทรีย์ หมายความว่าปุ๋ยที่ได้จากอินทรีย์วัตถุซึ่งผลิตด้วยกรรมวิธีทำให้ขึ้น สับ บด หมัก ร่อน หรือวิธีการอื่น แต่ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี

ปุ๋ยเคมี ก่อนที่จะนำมาจำหน่ายได้ ต้องขออนุญาตและต้องขึ้นทะเบียนจากกรมวิชาการเกษตรก่อนที่จะทำการจำหน่าย ทั้งนี้ตามมาตรา 12¹¹ และมาตรา 35¹²

¹⁰ หนังสือคณะกรรมการอาหารและยา ที่ สท 1003.10/13879 ลงวันที่ 14 ก.ย. 48 เรื่อง ขอให้ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ยา เรียนเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

¹¹ มาตรา 12 พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 บัญญัติว่าห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อการค้าขาย มีไว้เพื่อขาย นำหรือส่งเข้ามาขายในราชอาณาจักร หรือนำผ่านซึ่งปุ๋ยเคมี เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และสำหรับกรณีผู้ผลิต และผู้ส่งนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งได้ขึ้นทะเบียนปุ๋ยเคมีตามมาตรา 35 แล้วด้วย

¹² มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 บัญญัติว่าผู้รับใบอนุญาตผลิตปุ๋ยเคมีเพื่อการค้า หรือผู้รับใบอนุญาตนำหรือส่งปุ๋ยเคมีเข้ามาในราชอาณาจักร ผู้ใดประสงค์จะผลิตหรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งปุ๋ยเคมีชนิดอื่นใดนอกจากปุ๋ยเคมีมาตรฐาน ต้องนำ

แห่งพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 และเมื่อได้รับการอนุญาตและขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้ได้รับอนุญาตจะทำการจำหน่ายหรือผลิตปุ๋ยเคมีนอกสถานที่ที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตไม่ได้ เว้นแต่เป็นการขายส่งต่อผู้ได้รับใบอนุญาตหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายปุ๋ยเคมีตามมาตรา 20¹³ พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 บัญญัติว่าห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อการค้า ขาย มีไว้เพื่อขาย นำหรือส่งเข้ามาขายในราชอาณาจักรหรือนำผ่านซึ่งปุ๋ยเคมี เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และสำหรับกรณีผู้ผลิตและผู้ส่งนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนปุ๋ยเคมีตามมาตรา 35 แล้วด้วย

ส่วนปุ๋ยอินทรีย์ แม้ไม่ต้องมีการขึ้นทะเบียนต่อกรมวิชาการเกษตร แต่หากบุคคลใดที่จะทำการผลิตเพื่อการค้าจะต้องมีหนังสือแจ้งต่อกรมวิชาการเกษตร เมื่อปุ๋ยอินทรีย์ไม่ต้องผ่านการขออนุญาตหรือขึ้นทะเบียน กรมวิชาการเกษตรจะควบคุมในส่วนของคุณภาพปุ๋ย ที่จะต้องระบุว่าเป็นปุ๋ยอินทรีย์ชื่อการค้า เครื่องหมายการค้า ปริมาณสุทธิของปุ๋ยชื่อผู้ผลิต สถานที่ทำการและสถานที่ผลิต

ดังนั้น หากเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ผู้ประกอบธุรกิจรายใดที่จะยื่นขอจดทะเบียนจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ในระบบขายตรง ต้องไปขอความเห็นและตรวจสอบจากกรมวิชาการเกษตร หากกรมวิชาการเกษตรเห็นว่าเป็นปุ๋ยอินทรีย์ตามกฎหมาย ในการที่จะยื่นขอจดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงจะต้องนำหลักฐานคือหนังสือมอบให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อที่จะพิจารณาจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงต่อไป

2. “ตลาดแบบตรง” หมายถึง การขายสินค้าหรือบริการผ่านสื่อทุกประเภท โดยการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการซึ่งมีรายละเอียดเพียงพอที่ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการจากข้อมูลนั้น โดยไม่ต้องเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยวิธีการตอบกลับไปยังผู้ขายทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสิ่งอื่นๆ การขายในลักษณะตลาดแบบตรงนี้ผู้บริโภคไม่มีโอกาสได้เห็นสินค้า และพิจารณาได้ตรงต่อสินค้าได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน และไม่รู้จักผู้ขาย จึงต้องกำหนดให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองผู้บริโภคมากกว่าผู้บริโภคในระบบการซื้อขายโดยปกติทั่วไป โดยการให้สิทธิผู้บริโภคมีสิทธิเลิกสัญญา และการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ใช้วิธีการตลาดแบบตรงต้องจดทะเบียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ปุ๋ยเคมีชนิดนั้นมาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อนและเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนปุ๋ยเคมีแล้ว จึงจะผลิต นำหรือส่งปุ๋ยเคมีนั้นเข้ามาในราชอาณาจักรได้

¹³ มาตรา 20 ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาต (1) ผลิต หรือขายปุ๋ยเคมีนอกจากสถานที่ที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต เว้นแต่เป็นการขายตรงต่อผู้รับใบอนุญาตมาขาย หรือมีไว้เพื่อขายปุ๋ยเคมี

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจ หากมีการละเมิดสิทธิผู้บริโภค ภาครัฐสามารถดำเนินการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้ในทันที

3.8 คำวินิจฉัยของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง

3.8.1 กรณีไม่ถือว่าเป็นการประกอบธุรกิจขายตรง

คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ได้มีคำวินิจฉัยว่าการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือบริการดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นการประกอบธุรกิจขายตรง

1. การประกอบธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยารักษาโรค

การประกอบธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยารักษาโรค โดยปกติจะกระทำโดยผ่านผู้แทนขาย ซึ่งเป็นพนักงานขายของผู้ประกอบการโดยมีเงินเดือนประจำ มิได้มีการชักชวนบุคคลใดเข้าร่วมธุรกิจและมิได้มีการนำเสนอขายผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง เพียงนำเสนอขายผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้ที่มีใบอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ประกอบกับมีกฎหมายว่าด้วยยากำกับดูแลอย่างเข้มงวดอยู่แล้ว การประกอบธุรกิจจำหน่ายยารักษาโรคดังกล่าวจึงไม่เข้าลักษณะการประกอบธุรกิจขายตรงถือเป็นนิติกรรมที่ไม่อยู่ในบังคับ “ขายตรง” ตามบทนิยาม มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

2. การประกอบธุรกิจจำหน่ายเครื่องมือแพทย์

การประกอบธุรกิจจำหน่ายเครื่องมือแพทย์โดยปกติจะกระทำโดยผ่านผู้แทนขายซึ่งเป็นพนักงานของผู้ประกอบการโดยมีเงินเดือนประจำ มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม หรือสถานที่ทำงานโดยทั่วไป และมิได้มีการชักชวนบุคคลใดเข้าร่วมธุรกิจ ประกอบกับมีกฎหมายว่าด้วยเครื่องมือแพทย์กำกับดูแลอย่างเข้มงวดอยู่แล้ว จึงเห็นว่าการประกอบธุรกิจจำหน่ายเครื่องมือแพทย์ดังกล่าวไม่เข้าลักษณะการประกอบธุรกิจขายตรง ถือเป็นนิติกรรมที่ไม่อยู่ในบังคับ “ขายตรง” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

3. การประกอบธุรกรรมหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

แม้ธุรกรรมเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์จะมีวิธีการนำเสนอขายสินค้าหรือบริการในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

แต่ประเภทของสินค้าหรือบริการมีความแตกต่างจากสินค้าหรือบริการทั่วไป โดยจัดเป็นธุรกรรมในตลาดทุน ซึ่งผู้ลงทุนสมควรต้องศึกษาข้อมูลอย่างครบถ้วนเพียงพอก่อนตัดสินใจลงทุน ถือเป็น การซื้อสินค้าโดยมีการไต่ตรองอย่างถี่ถ้วนแล้วและสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่ไม่อาจยกเลิกได้ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เนื่องจากอาจส่งผลเสียหายต่อธุรกิจ ประกอบกับธุรกรรมดังกล่าวมีพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 กำกับดูแลอย่างเข้มงวดอยู่แล้วในทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหลักทรัพย์ ผู้ขายหลักทรัพย์ และผู้ลงทุน โดยมีการควบคุมอย่างครอบคลุมในทุกกระบวนการแล้ว ตั้งแต่การจดทะเบียนธุรกิจการขึ้นทะเบียน ควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ขายหลักทรัพย์ การคุ้มครองผู้ลงทุนและการลงโทษผู้ประกอบการ การให้ธุรกรรมหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์อยู่ในบังคับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 อาจก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน และสร้างความสับสนและยุ่งยากแก่การประกอบธุรกิจดังกล่าว จึงเห็นว่าธุรกรรมตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ไม่ถือเป็นนิติกรรมที่อยู่ในบังคับ “ขายตรง” ตามบทนิยามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

4. การประกอบธุรกิจให้บริการทางการเงินการธนาคาร

แม้ธุรกรรมด้านการเงินการธนาคาร เช่น การรับฝากเงิน การให้บริการกู้ยืมเงิน บัตรเครดิต และเช่าซื้อ การขายกองทุนรวมต่างๆ เป็นต้น จะมีวิธีการนำเสนอขายในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรง แต่ประเภทของสินค้าหรือบริการมีความแตกต่างจากสินค้าหรือบริการทั่วไป โดยจัดเป็นธุรกรรมซึ่งผู้บริโภคสมควรต้องศึกษาข้อมูลอย่างครบถ้วนเพียงพอก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ ถือเป็น การตัดสินใจโดยมีการไต่ตรองอย่างถี่ถ้วนแล้วและการซื้อขายส่วนใหญ่ไม่อาจยกเลิกได้ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เนื่องจากอาจส่งผลเสียหายต่อธุรกิจ ประกอบกับธุรกรรมดังกล่าวมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย และมีหน่วยงานอื่นๆ กำกับดูแลอย่างเข้มงวดแล้ว การพิจารณาให้อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ย่อมก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานและสร้างความสับสนและยุ่งยากให้เกิดแก่ธุรกิจประเภทนี้ จึงเห็นว่าธุรกรรมด้านการเงินการธนาคาร ไม่ถือเป็นนิติกรรมที่อยู่ในบังคับ “ขายตรง” ตามบทนิยามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

5. การประกอบธุรกิจจำหน่ายกรมธรรม์ประกันภัยและประกันชีวิต

ธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต เป็นการเสนอขายกรมธรรม์โดยตัวแทนขายกรมธรรม์จะไปให้ข้อมูลและชักชวนบุคคลให้ทำประกัน หากบุคคลใดสนใจจะต้องทำใบคำขอเพื่อซื้อกรมธรรม์ ซึ่งขั้นตอนการทำใบคำขอนี้ ถือว่ายังไม่เกิดเป็นสัญญาซื้อขายประกัน เพราะใบคำขอยังไม่สมบูรณ์ จะสมบูรณ์เมื่อบริษัท พิจารณารับประกัน ถือว่าเป็นการซื้อขายังไม่เสร็จเด็ดขาด ธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต มิได้ใช้วิธีการให้ตัวแทนนำกรมธรรม์ไปเสนอขายแล้วผู้เอาประกันจ่ายเงินและการทำสัญญาซื้อขายประกันยังให้ความสำคัญกับลายมือชื่อของผู้ขอเอาประกันว่าเป็นสิ่งจำเป็น และลักษณะโดยธรรมชาติของการซื้อขายสินค้าและบริการทั่วไปกับบริการประเภทประกันภัยแตกต่างกัน เพราะเมื่อเกิดสัญญาซื้อขายประกัน การบริการให้ความคุ้มครองก็เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ทำสัญญา ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่น และการยกเลิกสัญญาอาจก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้ประกอบธุรกิจ นอกจากนี้ ธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิตมีกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย และกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต ซึ่งกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ กำกับดูแลอยู่แล้วทุกขั้นตอน ตั้งแต่ กระบวนการจัดตั้งบริษัท การกำหนดราคาสินค้าหรือบริการแต่ละประเภท การกำหนดคุณสมบัติของตัวแทนขายประกัน การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ตัวแทน และการกำหนดมาตรการและบทลงโทษผู้ประกอบธุรกิจที่กระทำความผิด การประกอบธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต จึงเป็นนิติกรรมที่ไม่อยู่ในบังคับ “ขายตรง” ตามบทนิยามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

3.8.2 กรณีไม่ถือว่าเป็นการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง ยังได้มีคำวินิจฉัยว่าการประกอบธุรกิจดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง

1. การประกอบธุรกิจจำหน่ายกรมธรรม์ทางโทรศัพท์

การประกอบธุรกิจจำหน่ายกรมธรรม์ทางโทรศัพท์ แม้เป็นการประกอบธุรกิจขายสินค้าผ่านสื่อ โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าอย่างละเอียดเพียงพอที่ผู้บริโภคจะสามารถตัดสินใจซื้อสินค้าได้ โดยไม่ต้องเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติม และถือเป็นการปิดการขายทันทีที่มีการบันทึกข้อมูลจากเทปบันทึกการสนทนาทางโทรศัพท์ลงในใบคำขอเอาประกัน ก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าการซื้อขายเสร็จสิ้น เนื่องจากไม่ถือว่าได้เกิดสัญญาซื้อขายประกัน เพราะบริษัทยังต้องพิจารณาใบคำขอเพื่อรับประกัน ในขั้นนี้ถือว่าใบคำขอยังไม่สมบูรณ์จนกว่าบริษัทจะพิจารณารับประกัน การซื้อขายังไม่เบ็ดเสร็จ จึงไม่ถือเป็นการซื้อขายในระบบตลาด

แบบตรง นอกจากนี้ เห็นว่าธุรกิจดังกล่าวมีกรรมกรประกันภัย กระทรวงพาณิชย์กำกับดูแลอย่างเข้มงวดอยู่แล้วทุกขั้นตอน การประกอบธุรกิจขายประกันชีวิตในลักษณะดังกล่าว ไม่เข้าลักษณะการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง เป็นนิติกรรมที่ไม่อยู่ในบังคับ “ตลาดแบบตรง” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

จากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า ในกรณีที่เป็นการประกอบธุรกิจที่มีกฎหมายควบคุมและกำกับดูแลอยู่แล้ว หรือมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลอย่างเข้มงวดอยู่แล้วทุกขั้นตอน จะไม่ถือว่าเป็นการประกอบธุรกิจขายตรงหรือการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง เพราะไม่เข้าลักษณะการประกอบธุรกิจขายตรงหรือการประกอบธุรกิจตลาดแบบตรง ถือเป็นนิติกรรมที่ไม่อยู่ในบังคับ “ขายตรง” หรือ “ตลาดแบบตรง” ตามบทนิยาม มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545